

PRED KONFERENCO V BRUSLJU

Francija in bodočnost Evrope**Narodnoosvobodilno gibanje v Severni Afriki - Kriza skupne evropske vojske**

Ko je Mendès-France postal pred poltru-
gim mesecem predsednik francoske vlade, so
se na zapadu mnogi državniki prestrašili.

Zdelo se je, da je v Parizu prišel na oblast
sovražnik Nemčije in nasprotnik skupne ev-
ropske vojske, mož, ki se hoče za vsako ceno
pogoditi s komunisti, pa če bi zaradi tega
moral pustiti na cedilu tudi zapadne zavez-
nike. Nacionalisti so ga s prezirom ožigosali
za razprodajaleca francoske moči in veličine.

V upanju, da je Mendès-France res tak,
kakor so ga prikazovali, je komunistična o-
pozicija v francoskem parlamentu strneno
glasovala za njegovo vladu in so Molotov, Cu
En Laj in Ho Ši Minh novega francoskega
ministrskega predsednika z veseljem pozdra-
vili.

Med pogajanjmi za mir v Indokini se je pa
izkazalo, da je Mendès-France popolnoma
drugačen mož: povedal je brez ovinkov, kaj
hoče in do katere meje je pripravljen popu-
ščati. Ko so komunistični diplomati poskušali
v Zenevi zavleči pogajanja v brezkrainost,
je naznanil, da se vrne v Pariz in odstopi, a-
ko ne bo sporazum do določenega dne pod-
pisan.

Njegov odločni nastop je učinkoval: po-
godba je bila sklenjena v napovedanem ro-
ku. V njej je komunistom popustil, kolikor
se mu je zdelo neobhodno potrebno, preko
te meje pa ni hotel popustiti niti za milime-
ter.

Da je Francija bila poražena, ni bila nje-
gova krivda, ampak posledica kratkovidne
politike njegovih predhodnikov. Mendès-
France je rešil, kar se je še rešiti dalo, nare-
dil konec 8-letnemu krvavemu klanju v In-
dokini in pri tem ohranil prijateljstvo z za-
padnimi zavezniki.

Ko so Amerikanci sprevideli, da imajo o-
pravka s pogumnim in poštenim človekom,
so ga začeli hvaliti. Takega državnika — so
rekli — Francija že desetletja ni imela!

PROSTE ROKE V EVROPI

In res, brž ko je stresel z ramen neznosno
indokitajsko breme, se je lotil vprašanj, ki
mučijo Francijo v Evropi in Severni Afriki.

Ceprav se zdi, da njena svetovna moč vid-
no pada, je Francija še vedno gospodarica
silnega prekomorskega carstva. V Afriki,
Južni Ameriki in Aziji ima dežele, ki so ne-
primerno večje kakor Francija sama in pol-
ne neizkoriščenih naravnih bogastev. Njeno
prekomorsko carstvo šteje približno 90 mili-
jonov prebivalcev. Iz njega bi lahko vlekla
dohodke, s katerimi bi mogla zagotoviti fran-
coskemu narodu veliko bodočnost in blago-
stanje.

Vse je odvisno od tega, kakšno politiko bo
Francija vodila v teh krajih in ali bo znala
spraviti svoje interese v sklad s težnjo tam-
kajšnjih narodov po svobodi in samostojno-
sti.

Trenutno je najvažnejše vprašanje Tunizi-
je in Maroka v Severni Afriki. Prva šteje o-
koli 3 in pol milijona prebivalcev, Maroko
pa skoro 9. Obe deželi sta mohamedanske
vere in ju je zajelo narodno-osvobodilno gi-
banje Arabcev in muslimanov, ki se čedalje
bolj krepi in pretresa danes že vso Severno
Afriko, prednjo Azijo, Arabijo in ves bližnji
vzhod.

Ustanovljena je bila Arabska zveza, ki ji
stoji na čelu Egipt in si je postavila za cilj,
da izžene iz Palestine Jude in osvobodi se
arabske in mohamedanske narode izpod jar-
ma Evropejcev.

NEO-DESTOUR

Pod vplivom tega gibanja se je začela
dramiti tudi Tunizija, ki jo ima Francija v
oblasti od l. 1881, to je 71 let. V tem času se
je naselilo v deželi 280.000 francoskih kolo-
nistov. Tu so si zgradili svoje vile, uredili
svoja posestva, najeli arabske domače delav-
ce ter živeli skozi desetletja v popolnem mi-

ru. Arabski poljski delavec je bil zanesljiv,
skromen in se je zadovoljeval z nizko plačo.

Ceprav so francoski naseljenci predstavl-
jali le 4 in pol odstotkov prebivalstva, so
bili absolutni gospodarji dežele. V tuniški
vladi jim je pripadala polovica ministrskih
sedežev, uradniki so bili skoro vsi Francozi,
v rokah Francozov so bile: vojska, policija,
zunanja politika in gospodarstvo. Domačini,
ki so obiskovali visoke šole v Parizu, so ob
vratitvi v domovino težko dobili službe.

Vse to so Tunizani potrpečljivo prenašali.
dokler ni zrasla iz njihove srede plast doma-
čih izobražencev, ki so se krivicam uprli. V
imenu demokracije so zahtevali svobodo in
neodvisnost za svoj narod.

Ustanovili so stranko Neo-Destour, ki si
je postavila v program samostojno tuniško
državo in začela borbo proti Francozom. V
Parizu so hoteli arabske narodnjake pomiri-
ti s tem, da so jim ponudili večjo udeležbo
v vladi in več domačinov v javnih uradih.
Voditelj Neo-Destourja Habib Burguiba je
ponudbo odklonil, češ da Tunizija noče po-
stati privesek Francije, temveč biti svobodna
dežela.

Sporazum je bil nemogoč: francoska ob-
lastva so voditelje pozaprla, Habib Burguiba
je moral v pregnanstvo.

Teroristično gibanje v Tuniziji

Tedaj je v Tuniziji začela delovati tajna
organizacija ter uporabljati proti Francozom
nasilje. Tako se je zgodilo za fašizma tudi
pri nas, ko je Mussolini zatrl naše politične
organizacije.

Na čelo narodno-osvobodilnega gibanja Tu-
nizije je stopila skupina ljudi, ki je sklenila
boriti se proti tujcu z orožjem v roki. Fran-
coska oblastva sodijo, da ne šteje več ko 800
članov. Razdeljeni so v edince od 10 do 20
mož, ki se pejavijo ponoči sedaj na tej, na-
to na drugi kmetiji francoskih naseljencev.
Zgradbe zažgejo, poljedelske stroje uničijo,
družino zakoljejo in izginejo.

Francoska vojska jim ne more do živega.
Brž ko se vojaštvo prikaže, se umaknejo in
poskrijejo. Orožje jim prihaja iz Egipta in
sosedne, nekdanje italijanske Tripolitaniije.
Njihov namen je širiti med francoskimi na-
seljenci strah ter jih prisiliti, da sami zupu-
ste deželo.

Voditelj teroristov Sassi Lassued si je iz-
mislil zelo kruta sredstva, da bi pognal na-
seljencem trepet v kosti: na vsakem umorje-
nem Francozu pusti listek, na katerem je
njegov podpis. Ranjenca, ki pade v njegove
roke, ubije po navadi s strelom v oko.

Posledica je, da francoski naseljenci v Tu-
niziji ne morejo več mirno spati. Preden le-
žejo, obdajo hišo s stražami in denejo pod
zglavje samokres. Ponoči si nihče ne upa na
cesto. Kdor je zunaj, se plašno ozira okoli, v
strahu, da poči iz zasede strel.

V Tuniziji je nastalo težko, neznosno ozrač-
je, v katerem se ni dalo dihati, še manj pa
mirno vladati. Mendès-France je vedel, da
se bodo razmere po zmagi komunistov v In-
dokini še zaostrile in še bolj omajale fran-
coske postojanke v Severni Afriki.

POGUMEN KORAK

Tedaj se je odločil za pogumno dejanje.
Ne da bi čakal, da se položaj nepopravno
poslabša, je takoj prešel k reševanju tuni-
škega vprašanja.

K temu ga ni silila kaka neposredna na-
varnost, zakaj Francija je močna dovolj, da
se lahko še zelo dolgo drži v Tuniziji. Odlo-
čil se je, ker je sprevidel, da je težnja Tuni-
žanov po svobodi človeško upravičena in da
bo prej ali slej zmagala. Bolje je, si je mi-
slil, da pridejo Tunizani do samostojnosti s

(Nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

ALCIDE DE GASPERI - UMRLO

Bivši načelnik vlade in voditelj italijanske Krščanske demokracije De Gasperi je v noči od srede na četrtek nenadoma umrl. Na njegovem posestvu v Val Sugani ga je zadela srčna kap.

Z njim je zgubila Italija največjega državnika povojne dobe. Njegova zasluga je, da je od fašizma uničeno državo gospodarsko obnovil in ji pribral zopet ugled v svetu.

Italija, ki je skupno s Hitlerjem pognala človeštvo v vojno, je iz premagane dežele postala zaveznica zmagovalcev.

To je velik zgodovinski uspeh pokojnikov!

De Gasperi je bil nasprotnik južnih Tirolcev in Slovencev.

OTOK FORMOZA

je edini kos kitajske zemlje, ki je ostala v rokah Čang Kaj Šeka. Vse drugo so pobrali Mao Tse Tungovi komunisti.

Po uspehu v Indokini se čutijo kitajski komunisti dovolj močne, da zahtevajo zase tudi Formozo. Ravno v času, ko imajo v svoji sredi angleške goste z Attleejem na čelu, groze, da si bodo prisvojili Formozo, če treba z orožjem.

Predsednik Eisenhower je pa včeraj izjavil, da Amerika tega ne bi dopustila. Sedmo vojno brodovje v Tihem oceanu ima nalogo, da otok brani in nastopi proti kitajskim komunistom.

POŽAR NA POSESTVU MARIJE JOSE'

Odkar je bila v Italiji razglašena republika, živi bivša kraljica Maria Jose' v inozemstvu. V Švici ima veliko posestvo Merlinge, na katerem je 16. avgusta izbruhnil požar. Škoda znaša približno 37 milijonov lir. Posestvo je bilo deloma zavarovano. Poleg tega imajo pregnani vladarji še drugod gradove in raznovrsten imetek.

Njim in njihovim otrokom vsekakor ni treba skrbeti za vsakdanji kruh.

ZAKAJ SE JE UJEZIL?

V Cremoni se je bik, ki so ga ponujali kupcem na živinskem trgu, odtrgal in vdrl v mesto. Besno se je pognal v vinsko trgovino ter razbil z rogovi na stotine steklenic. Potem jo je udrl po ulicah in držal pol ure v strahu celo četrt mesta. Pred seboj je gnil na stotine preplašenih meščanov. Le s težavo so ga ukrotili in spravili spet na živinski sejem.

SLAVNA OBLETNICA

Dne 15. avgusta je minilo 40 let, odkar so odprli Panamski prekop. Od tedaj ladjam ni bilo več potrebno, da plovejo v Tihi ocean okoli Južne Amerike. Prihranile so kar 14 tisoč in 888 kilometrov poti.

Prekop je dolg 81 km, širok 38 in pol metra, globok pa 13,7 m. Ladje dvigajo čez hribovje do 80 metrov višine.

Dolgoletna dela so terjala velikanske žrtve: visoki jezovi so se sproti podirali, stene utesnenih gorskih potokov so se večkrat sesule, od tropske mrzlice je pomrlo okoli 200 tisoč ljudi. Kdo misli danes na te človeške žrtve? Prekop je zastarel in Amerikanci mislijo sezidati drugega.

TRŽAŠKO VPRAŠANJE

Kako tečejo razgovori o Trstu, ne vemo, ker so strogo tajni. Diplomati se baje še zmerom ne morejo zediniti glede zaščite narodnih manjšin in bodoče meje med obema conama.

Churchillov list »Daily Telegraph« trdi, da se je Tito utrmil. Odkar ima balkansko zavezništvo pod streho, se mu nikakor ne mu di skleniti sporazum.

Jugoslovanska trma baje zelo otežuje delo italijanskih in zavezniških državnikov. Na zapadu kljub temu upajo, da bo pogodba o Trstu podpisana, čeprav ne tako hitro, kakor so še pred kratkim pričakovali.

Naše ljudstvo želi pa le eno: da bi se pogajanja razbila!

MODERNA REKLAMA

Gospod Carlson, lastnik največje ameriške tovarne tobaka, vse teže prodaja cigare. Vsi kadijo le cigarete.

Razmišljal je, kako bi mladino spravil do tega, da bi kupovala njegove cigare, in iztuhljal tole: sestra angleške kraljice, princesa Margaret, naj bi se dala slikati z malo in malo cigaro Cheroot v roki. Za tako sliko je pripravljen plačati pravo premoženje. Dolej se to ni posrečilo.

Zakaj nisem vsaj za pol ure sestra angleške kraljice? — si misli marsikatera ženska.

NAMESTO LATINŠČINE MATERIN JEZIK

Sveta stolica je dovolila, da se v Združenih državah delijo zakramenti sv. krsta, poslednjega olja in zakona namesto v latinščini v jeziku vernikov.

Doslej so imeli to pravico samo jugoslovanski katoliki. Ti smejo uporabljati svoj materin jezik tudi pri obredih kakor pri pogrebih in blagoslovih in deloma tudi pri sv. maši.

NAJMODERNEJŠE PODJETJE

»V potu svojega obraza si boš služil kruh!« Zdi se, da Napoletanci ne ljubijo tega izreka. Do denarja skušajo priti brez dela. Če treba, se mečejo tudi pod avtomobile, le da spravijo v žep odškodnino.

In res so v ta namen ustanovili nedavno tega organizacijo, sestoječo iz treh oddelkov: v prvem so bili tiči, pripravljeni se dati povoziti, v drugem z njimi domenjeni šoferji, ki so jih morali povoziti, v tretjem priče za sodnijo.

Udje bratovščine so se na posebnih tečajih učili, kako prideš pod kolesa brez prehudih poškodb.

In glej, podjetje se je »zplačalo!« Policija je izračunala, da so tem »nesrečnim žrtvam« odšteje zavarovalnice okrog 100 milijonov lir. Sedaj so »milijonarji« pod ključem.

KAKO MERIJO PIJANOST

V New Yorku je od preteklega novembra v rabi posebna naprava, s katero policija natančno ugotovi, koliko »ga imajo pod kapo« pijani vozniki avtomobilov.

Šofer mora napihniti mehur, nato policija kemično preišče vsebino in izračuna, do kolike mere se ga je vozač »nalezel«. Po tem določijo kazni.

ANGLEŠKI OBISK V MOSKVI IN PEKINGU

Bivši predsednik vlade in vodja angleške delavske stranke Attlee je obiskal s skupino svojih pristašev Moskvo.

Sprejeti so bili z veliko gostoljubnostjo. Stalinov naslednik Malenkov je za članico angleškega odposlanstva zdravnico Summer skill sam utrgal cvetlice. Sopek je nato ves čas stiskala na prsi. Malenkov je prvič šel na večerjo v tuje poslaništvo. Angleži so mu postregli s finlandskim lososom, s hladnim puranom in whiskyjem. Tudi vodka ni manjkala.

Več ur so se razgovarjali o politiki. Attlee je hotel zvedeti, ali je mogoč sporazum z Moskvo, in v tem je gotovo nastopal v sporazumu s starim Churchillom. V zdravicah so govorili o potrebi prijateljskega sodelovanja med obema državama.

Na koncu so pa Rusi v šali rekli: »Upamo, da ne potujete v Peking z namenom, da nam odtujite naše kitajske prijatelje!«

S tem so zadeli jedro: Attlee bo gotovo skušal oddaljiti Mao Tse Tunga od Moskve, kakor se trudi Malenkov, da bi zabil klin med Ameriko in Anglijo.

Vsak ve, kaj drugi hoče. Pri tem so zelo prijazni in si pristrčno stiskajo roke. Taka je politika.

UPOKOJENI SODNIKI

Letos so v Trstu upokojili kar 3 slovenske in 1 hrvatskega sodnika: najprej dr. Josipa Oblaka, dr. Frana Boschina in dr. Ivana Mogoroviča; sedaj je prišel na vrsto priljubljeni dr. Fran Ulaga.

Vsi štirje so uživali zaradi svoje sposobnosti splošno spoštovanje, a bili deležni tragične usode, ki preganja tržaške Slovence: pokoriti so se morali še vedno veljavnemu fašističnemu zakonu, po katerem je raba našega jezika na sodnijah prepovedana.

Morali so v pokoj, ne da bi smeli spreporiti s svojimi rojaki na sodnji v materinem jeziku!

Uglednim upokojencem voščimo vso srečo. Na njihova mesta pridejo najbrž sami Italijani.

PREPOVED KOMUNISTIČNE STRANKE

Ameriški senat je 12. avgusta согласно sklenil postaviti komunistično stranko izven zakona.

Protij prepovedi stranke komunisti nimajo moralne pravice protestirati. Saj oni sami enako postopajo, kadar pridejo v kaki državi na oblast. Prvo, kar naredijo, je, da razpušče vse nasprotnne stranke.

Kljub temu je sklep nespameten. Komunisti se bodo sedaj organizirali tajno in nihče ne bo vedel, kaj delajo. Morda bodo privlekli nase celo simpatije, ki obdajajo po navadi preganjance, medtem ko so danes v Ameriki zelo šibki in nepriljubljeni.

STRAŠNE ŠTEVILKE

V Zapadni Nemčiji je velikanski promet na cestah. Pod avtomobili najde vsak dan smrt 30 oseb. To pomeni 10.680 mrličev na leto. Teže ali lažje poškodovanih je seveda brezprimerno več. Izpod vozil izvečejo dnevno 664 ranjencev, torej letno nad 240 tisoč.

Težko je najti bolezen, ki bi spravila toliko ljudi v nesrečo ali na oni svet, kolikor jih spravijo lahkoumni in brezvestni vozači.

Francija in bodočnost Evrope

(Nadaljevanje s 1. strani)

pomočjo Francije, kakor pa da postanejo njeni smrtni sovražniki.

Takoj je poklical iz pregnanstva voditelje Neo-Destourja in jih povabil, naj stopijo v novo tuniško vlado, v kateri francoski naseljenci nimajo več nobenih posebnih pravic. Izenačeni so popolnoma z arabskimi domačini.

V vladi so zastopane tako rekoč vse stranke. To je prva zares narodna vlada Tunizije. Njena naloga je, da izdela načrte za resnično samoupravo dežele ter začne nato pogajanja s pariškimi državniki. Francozi in Tunizijani naj se pogajajo kot enakovredni in enakopravni stranki.

Korak francoskega ministrskega predsednika je čez noč umiril strasti, teroristična nasilja v Tuniziji polagoma ponehujejo, v deželo se vrača mir. Če se Mendès-France njegova politika posreči, bo rešil Franciji Tunizijo in okrepil francoski ugled v svetu. Tunizija ostane lahko, četudi je samostojna, v sklopu »Francoske skupnosti« ter se lahko spremeni v zvestega in zanesljivega zaveznika.

BEN JUSSEF IN BEN ARAFA

Brž ko je Mendès-France vsaj začasno pomiril Tunizijo, so izbruhnili krvavi nemiri v sosednem Maroku. Tudi v tej deželi je bila l. 1935 ustanovljena stranka, ki se bori za državno neodvisnost in prejema pomoč od Arabske zveze. Njeni voditelji so skoro vsi zbežali v tujino in vodijo propagando proti Francozom iz Amerike in Egipta.

Ko je sultan Maroka Mohamed Ben Jussef stopil na stran narodno-osvobodilne stranke, so ga Francozi pred enim letom odstavili in poslali na otok Madagaskar v Indijskem oceanu. Na prestol so poklicali 70-letnega Ben Arafu.

Na prvi pogled bi se zdelo, da je položaj v Maroku sličen onemu v Tuniziji. In vendar, kolika razlika med obema deželama! Tunizija je razvita in napredna, ima lastno inteligenco, ki lahko vsak čas prevzame upravo dežele v svoje roke. V Maroku vladajo pa skoro srednjeveške razmere. V deželi s skoraj 9 milijoni prebivalcev je vsega le 9 domačih marokanskih zdravnikov. »Če se zidaš Marokancu hišo«, je nekdo pripomnil, »bo kljub temu prebival v šotoru, če mu daš posteljo, bo legel na gola tla«.

Večina zemlje je v posesti mohamedanskih paš, ki vladajo nad kmeti kot srednjeveški fevdalni gospodje ter sovražijo vsak napredek v evropskem smislu. Ti velikaši so lahko leto bili tisti, ki so pritisnili s svojimi oboroženimi konjeniški oddelki na Francijo, da odstavi naprednega sultana Ben Jussefa in imenuje Ben Arafu.

Maroko je danes razdeljen v dva tabora: na eni strani berberski velikaši, pristaši Arafu in Francije, katerih skrb je le ena, da ostane vse pri starem. Na drugi strani je mestni proletarijat in narodni izobraženci: ti zahtevajo socialne reforme in državno neodvisnost in se zgrinjajo za osebo odstavljene sultana Ben Jussefa. Borbo proti Francozom združujejo z mohamedanskim verskim fanatizmom. Njih geslo se glasi, da se mora Jussef vrniti iz pregnanstva in sesti zopet na prestol Maroka.

Mendès-France nima lahke naloge. Če ugotovi enim, se zameri drugim, v vsakem primeru lahko izzove v deželi nered. Zato je za sedaj izdal le navodila, naj se v Maroku vzpostavi red in učvrsti javna varnost.

Preden se lahko zadovoljivo reši vprašanje Maroka, mora preteči še precej časa. Francija mora najprej dvigniti produkcijo dežele, povečati blagostanje, premagati srednjeveško bedo prebivalstva. Samo tako lahko pomiri politično razdraženost v Maroku in si s časom pridobi prijateljstvo in zaupanje domačinov.

SKUPNA EVROPSKA VOJSKA

Mnogo nujnejše naloge čakajo Mendès-Francea trenutno v Evropi sami. Amerikanci pritiskajo s čedalje večjo silo na Francijo, naj se že enkrat odloči in pristopi k skupni evropski vojski, sicer bo Amerika odtegnila Franciji vsako pomoč in oborožila Nemčijo.

Mendès-France pa ne more delati politike po svoji volji. V francoskem parlamentu vlada še vedno silen odpor proti skupni evropski vojski. Francozi se boje, da bi v njej imeli vodilno besedo Nemci in se upirajo, da bi nad francosko vojsko mogli prevzeti poveljstvo tuji atlantski generali. Že misel na to ponižuje njih narodni ponos.

Mendès-France si je skušal pomagati s tem, da je predlagal, naj se prvotni načrt o evropski vojski spremeni: armade posameznih držav naj bodo kolikor mogoče samostojne, Nemce je treba postaviti pod posebno nadzorstvo.

Niti za te spremembe ni našel Mendès-Francea enodušne podpore v Parizu. Trije njegovi ministri so v znak protesta odstopili. Proti spremembam so se uprli Nemci, Amerikanci in Nizozemci.

Ta teden se bo na posebni konferenci v Bruslju začela razprava o francoskem načrtu. Državniki si belijo glave, kako bi našli izhod iz velike zagate, v katero jih je spravila Francija.

Skupna evropska vojska bi morala biti podlaga Združene Evrope, začetek gospodarskega in političnega združevanja njenih narodov. Če naj ostane vsaka država samostoj-



Pred kratkim je predsednik Eisenhower praznoval 38. obletnico poroke. Na sliki vidimo slavljenca, sedeča v »vrtu rož« Bele hiše. Smehljata se kakor ženin in nevesta.

na, braneč se sprejeti skupno naddržavno vodstvo, bo velika ideja Združene Evrope propadla in korist bo imela od tega le Sovjetska zveza.

Amerika bo prisiljena temeljito spremeniti svoje zadržanje do Evrope in začeti povsem novo, danes še nepoznano politiko.

Sklepi na sestanku v Bruslju bodo zato svetovno zgodovinskega pomena. Na ramenih Mendès-Francea leži silna odgovornost. Tu se bo šele izkazalo, ali je to velik, pogumen in daljnoviden državnik.

V njegovih rokah je usoda in bodoči razvoj evropskega človeštva.

NOVICE

EVROPSKA VOJSKA IN TRST

V današnji številki pišemo, da Francija prvotni načrt o skupni evropski vojski odklanja. Spremembe, ki jih predlaga, ogrožajo bistvo in temelje nameravane skupnosti.

Politične posledice so vidne vsepovsod v Evropi: Togliatti in Nenni sta se pripravljala, da organizirata zaradi skupne evropske vojske proti Seelbi najodločnejši odpor v parlamentu in med množicami. Sedaj, ko bo treba o zadevi popolnoma na novo razpravljati, so Togliattijevi in Nennijevi načrti padli v vodo.

Vprašanje skupne evropske vojske je postalo tako važno, da je tudi zanimanje za Trst stopilo v ozadje. Stampa pravi, da so razgovori o Trstu zastali in da se najbrž ne bodo zaključili tako hitro, kakor se je še pred kratkim pozdevalo.

»PREIZKUSNI KAMEN ZA SVET«

Indijski narodnjaki zahtevajo čedalje odločnejše, naj Portugalci izpraznijo poslednja mesta in otoke, ki so jim ostali od nekdanjega gospostva nad Indijo. Portugalska vlada tega noče in čvrsto brani ogroženo oporišče Goa.

»Popolnoma nepojmljivo je,« je na to odgovoril ministrski predsednik Indije, »da bi samo ped indijske zemlje mogla ostati pod tujo kolonialno oblastjo. Goa je preizkusni kamen za svet. Tu se bo izkazalo, ali prevladuje v svetu še stara imperialistična miselnost.« »Ni je sile,« je Nehru dodal, »ki bi mogla zadržati gibanja v vseh odvisnih in polodvisnih deželah, pod čigar pritiskom se lomijo verige tujega gospostva.«

Zlo dela hrup in dobro ostane skrito.
Zato se zdi število nepoštenih večje kot število poštenih. (Guochi)

Dopisi s Tržaškega

NABREŽINA

Predzadnjo soboto so nenadoma zajeli plameni senik Jožefa Kukanje, po domače pri Tunjevih. Ker so morali gasilci priti iz Trsta, je razumljivo, da niso mogli pravočasno ustaviti požara. Tako je zgorelo vse spravljeno seno skupaj s poslopjem. Sreča, da se ogenj ni razširil tudi na sosedne hiše.

Skodo cenijo na pol milijona lir.

SV. KRIŽ

V petek in soboto so kriško obalo obiskali nenavadni tuni. Prišli so v velikem številu in razveselili naše ribiče, ki imajo v zadnjih letih le redkokdaj bogat lov. Tunov ni bilo pri nas že dve leti. Sedaj pa jih je bilo toliko, da je morje kar zaživelo.

Posebno v soboto je bil lov obilen, saj so ribiči potegnili na suho nad 1300 teh rib, težkih od 8 do 10 kg. Na trgu so jih prodajali po 400 lir kg.

Za naše ribištvo, ki ga že več let tare huda kriza, je bil to nadvse vesel dogodek. Skoda, da ti »turisti« tako redkokdaj obiščejo našo obalo.

DEVIN

V ponedeljek 16. t. m. je v dopoldanskih urah naše ljudi prevzemal strah. Zapirali so se v hiše in se izza oken ozirali proti nebu. Čez nekaj časa je nastalo neurje, ki ga redkokdaj vidimo. Na morju je divjal strašen vihar; slišati je bilo, kako so se valovi z besnim tuljenjem razbijali ob skalah. Ne daleč od obale je bilo videti, kako se je dvigala peneča se voda v obliki stožca visoko proti nebu; bili so veliki morski vrtinci, ki so se

jih ljudje močno prestrašili. Gorje, če bi se premaknili na kopno, n. pr. v vas. Pravijo, da so v bližini Tržiča vrtinci odkrili več hiš in prizadeli veliko škodo.

Seveda ni šlo brez toče, ki pa naše vasi to pot ni oškodovala. Klestila je po Medjivasi in Stivanu in uničila predvsem vinske pridelke.

PROSEK-DEVINŠČINA

Cesta si je v nedeljo izbrala za svojo žrtev mladega Emila Rupla iz naše vasi. 23-letni mladenič se je z materjo udeležil praznika na Repentabru in se je okoli 6. ure popoldne sam vračal na motorju proti domu. Toda re-
vež ni prišel daleč. Ni še prevozil kilometer, ko se je iz neznanih vzrokov zaletel ob cesti kamen, ga zrušil in nato trčil še ob enega. Motor je zletel na sredo ceste, ubogega Emila pa je vrglo na desno. Pri padcu si je razbil lobanjo in mrtev obležal.

Vest o nesreči se je kot blisk razširila po Repentabru in prišla tudi do Emilove matere. Takoj je pohitela k sinu, a nesrečna žena ga je lahko objela le mrtvega.

Težko preizkušeni družini izrekamo toplo sožalje.

ŠEMPOLAJ

Zelo nas je razveselila vest, da bodo v kratkem začeli z deli na cesti iz naše vasi v Nabrežino. Cesto bodo asfaltirali. Tako bo konec z oblaki prahu, ki so se dvigali, če se je na cesti premaknilo kako vozilo.

Odslej bomo gotovo videli pri nas marsikaterega gosta, ki se je zaradi slabe poti naše vasi izogibal.

Nespoštovanje drugih katoliških narodov in njihovih jezikov je tudi žalitev sv. očeta, ki je in mora biti nepristranski poglavar vseh katoliških ljudstev.

Žalitev našega jezika je obenem izdajstvo Kristusa samega in njegove božje versko-moralne kulturne dediščine, je izdajstvo duha pravega krščanstva.

Kdo je odgovoren za grdo žalitev našega jezika? Ali morda nadškof msgr. Ambrosi ali goriški kapitelj, ali stolniški dekan, ali stolniški župnik msgr. Velci? Mi tega ne moremo ugotoviti. Naj se glede krivde lepo med seboj pomenijo. Mi smo hudo krivico le ugotovili in proti njej dvigamo svoj odločni: obtožujemo!

IZ TRŽIČA

Zopet bomo imeli delo, saj je država Pakistan naročila pri naši tovarni »Finmeccanica« kar 2500 vagonov. Ker je naše županstvo na zadnji seji sklenilo povišati trošarino za najbolj nujne življenjske potrebščine, smo tega dela in zaslužka še toliko bolj veseli. Na dan sv. Roka so bili pri nas strašni vrtinci vetra, ki so povzročili ogromno škodo. Vihar je odnašal strehe in ruval drevesa. Takega uničevanja niti najstarejši med nami ne pomnijo.

IZ ŠTANDREŽA

Dne 31. julija je praznoval naš rojak g. Filej Josip 35-letnico svojega zvestega in uspešnega službovanja pri goriški občini. Pri njej služi od leta 1927, prej pa je bil osem let občinski tajnik rodne občine Štandrež.

Gospod Filej je na dan obletnice uradnikom svojega oddelka priredil skromno zakusko. Njegovi kolegi so bili prijetno iznenadeni, ker je bil to dokaz prisrčnih odnosov med slavljenecem in njimi. Zato so tudi oni njega iznenadili in mu poklonili v spomin lepo darilo.

Čudimo pa se, da je županstvo popolnoma prezrlo jubilej enega svojih najstarejših uradnikov. Ali je morda hotelo s tem izraziti, da je g. Filej Slovenec?

G. Filej naj se zaradi tega nikar preveč ne žalosti, ker so mu Slovenci toliko bolj hvaležni za veliko uslug in dobrot, ki jim jih je storil v teku svojega dolgega službovanja.

V imenu slovenske javnosti izrekamo slavljenecu iskrene čestitke.

IZ SOVODENJ

Zelo smo ponosni, da je v tekmi za oplešanje železniških postaj dobila postaja Rubije-Sv. Mihael prvo nagrado. Zato zasluži rubijski postajenačelnik vso pohvalo, saj ni bilo lahko napraviti iz puste postaje prijetno čakalnico za potnike. Mož je pač moral imeti veliko potrpljenja in veliko ljubezen do rož in nagnjenja do lepote.

ROMANJE NA BARBANO

Romanje slovenskih vernikov goriške nadškofije (goriški in tržaški del) na Barbano je bilo, kot smo v našem listu naznanili, v sredo dne 11. avgusta. Kljub delavniku je bilo skoraj 700 romarjev (žal premalo duševnih delavcev), ki so bili jako zadovoljni. Domov grede smo si ogledali starodavno, Mariji Vnebovzeti posvečeno cerkev — baziliko v Ogleju. Dr. Klinec iz Gorice nam je kot večšak poljudno pojasnil zgodovino in pomen oglejskega svetišča za naše kraje in našo vero. Marsikdo ni vedel, da imamo v škofiji takšne znamenitosti. Mogočno in ganljivo je odmevala naša pesem v tem božjem hramu. Romanje nam bo ostalo v lepem spominu.

Dopisi iz Goriške

SPOŠTUJTE ZGODOVINO SVOJEGA NARODA

Primorske novice od 13. avgusta 1954 poročajo, da je sklenil Okrajni ljudski odbor v Novi Gorici predlagati spremembo imen nekaterih krajev na Goriškem. V seznamu občin in vasi, katerim naj bi se spremenila imena, smo zapazili, da majhnim podeželskim oblastnikom zlasti ne ugajajo starodavna imena goriških krajev, ki pričajo o globokem verskem duhu slovenskega naroda, kakor Sv. Lucija in Sv. Križ na Vipavskem. Zato so Sv. Lucijo spremenili v Most na Soči, Sv. Križ hočejo spremeniti v Vipavski križ.

Predlog o spremembi imen utemeljujejo s tem, da imena ne ustrezajo »današnji družbeni nacionalni stvarnosti« in da prebivalci zato predlagajo spremembe.

Mi pa vemo, da so imena krajev, ki imajo za seboj stoletja in stoletja zgodovine, vsakemu zdravemu Slovincu prirasla k srcu in da so za ljudstvo nekaj svetega; vsaka samovoljna sprememba pomeni hudo žalitev naših pradedov. Zastopniki uprave in vlade takih neumnosti ne smejo delati. Naj uporabljajo dragoceni čas za koristnejše ukrepe. Zlasti naj se izogibajo vsaki spremembi in novotariji, ki bi mogla žaliti versko čustvovanje ljudstva.

SLOVENSKI KATOLIKI OBTOŽUJEMO

Znano je, da je goriški kapitelj odprl pred nekaj tedni zakladnico cerkvenih dragocenosti: zlatih in diamantnih prstanov, izbranih obrednih oblačil, škofovskih palic in drugih zgodovinsko zanimivih predmetov. Doslej je bilo to dragoceno blago raztreseno, danes pa je zbrano v posebnem prostoru na galeriji.

Goriška stolnica se s svojo zakladnico zares lahko postavi, saj je ena izmed najbogatijših v Evropi. Posebno je še bila naši stolnici naklonjena avstrijska cesarica Marija Terezija, ki jo je bogato obdarovala.

Zakladnico si lahko vsak ogleda, in sicer dopoldne od 10. do 12. in popoldne od 16. do 18. ure. Vstopnina znaša 100 lir.

Slovensko javnost smo pa tudi dolžni obvestiti, da je cerkvena uprava zagrešila proti slovenskim vernikom težko krivico in hudo žalitev. Na razglasni deski in na cerkvenih vratih je dala pribiti dva okvira, v katerih poziva ljudi, naj si ogledajo stolniško zakladnico.

Poziv je natiskan v italijanščini, francoščini, nemščini in angleščini. Svoje slovenske vernike, ki jih je v sami Gorici okoli 10.000, pa je cerkvena uprava popolnoma in hote prezrla. To je žalitev slovenskega jezika in zato tudi žalitev celokupnega slovenskega naroda. In ne samo to!

Mož, ki ni hotel govoriti

Dobiti mere je bila zelo lahka stvar. Nihče ni obračal pozornosti na beba, ki je stal na bregu — moleč ribiško palico v vodo. Jurij je natančno poznal dolžino svoje palice. Z njo je meril popolnoma zanesljivo. Župnik je vsakih nekaj dni poslal po radiu v London dolžino in širino novega mostu.

V zraku je ležalo kakor pričakovanje novih dogodkov. V vasi je bilo čedalje manj Nemcev in, kar jih je ostalo, se niso več tako šopirili po cestah kakor doslej. Gestapovska policija pa je sploh izginila iz vasi. Ljudje so se spet šalili, se zbirali v gruclah in se pomenovali. Vsi so dihali laže.

Konč je napolnil nepozabni dan, ko se je razširila po vsej Evropi vest, da so se zavezniški izkrcali.

Ob mraku ni bilo več nobenega Nemca v vasi. Gospodar Lavelle je privlekel na dan steklenico konjaka znamke Napoleon, kmet Thibaut je prihitel v garažo s steklenico šampanjca, ki ga je hranil vso vojno. Nekdo je začel peti narodno himno »marseljezo« in kmetje, vračajoč se s poti, so se pridružili zboru.

Naenkrat so zadoneli cerkveni zvonovi. Med slovesnim bučanjem se je podala vsa vas v cerkev sv. Petra, kjer je župnik Gauraud imel kratko zahvalno službo božjo. Cez njegova lica so tekale solze. »Vi poznate normandski pregovor,« je dejal, »ki se glasi: Ne nehaj z delom, dokler ni pšenica na kašči. Naši zavezniški so se izkrcali na obalah, toda mi smo še zmerom zasedena zemlja. Če se Nemci vrnejo, ne kažite jim svoje sreče, ne jezite jih. Naša naloga je sedaj, da čakamo in molimo.«

LETALO GA JE ODNESLO

Ko so se prikazale v vasi prve angleške izvidnice, je pogled na prijazne obraze vplival blažilno kakor spomladanski dež.

Juriju je bilo zaukazano, da tudi zavezniškemu vojaštvu ne sme odkriti svoje prave osebnosti. Še naprej je torej vztrajal v vlogi beba Petra Touchetta, ki je postal njegova druga narava. Večkrat je bil tako truden, da je le s težavo mislil na to, da je Jurij Du Pre.

Dan je prebil sedež izvečine na soncu pred garažo. Angleži in Francozi so se smehljaje ozirali na beba, ki jim je vračal smehljaj z odprtimi usti in s postrani sklonjeno glavo.

Prvega julija ga je doseglo nujno povelje. Zaukazano mu je bilo, naj gre k nekemu skednju 4 kilometre zunaj vasi in čaka tam nadaljnjih navodil. Po treh dneh čakanja se je ponoči priplazil v skedenj gospodar Thibaut.

»Pojdi z menoj, Peter!« — je dejal.

Privedel je Jurija v sredo velikega polja.

»Ostani tukaj!« — je rekel in izginil.

Po nekaj minutah je tišino presekalo brnenje zrakoplova. Jurij je opazil na nebu svetlikačo se luč, nato se je prikazalo malo letalo, ki je krožilo nad njegovo glavo in pristalo sredi polja.

Jurij se je v teku približal zrakoplovu. Odprla so se vrata, iz katerih je pomolil lice mlad letalec v angleški uniformi. Stegnil je roko k Juriju, ga potegnil na sedež in odfrčal z njim v neznano smer.

SPET V ANGLIJI

Dve uri kasneje je Jurij pristal na tleh Anglije. Uro zatem je bil v Londonu v hotelu

Savoy, kjer ga je najprej pregledal zdravnik. »Na vašem telesu bomo morali marsikaj popraviti!« je dejal Juriju. »Za sedaj vam dam nekaj, da se prespite. Po 8 urah spanca bomo nadaljevali.«

Ko se je prebudil, so pristopili trije višji častniki, ga pristrčno pozdravili in se mu toplo zahvalili za vse, kar je bil naredil.

»Vaša žena je zdrava!« je rekel kanadski rojak Juriju. »Na nekaj njenih pisem smo odgovorili v vašem imenu.«

Spraševali so ga več ur. Odgovarjal jim je previdno in obotavljajoče. Večkrat je nehoti odgovarjal v francoščini in ponavljal: »Jaz ne vem nič! Jaz ne vem nič!«

Osebnost Petra Foucheta je bila še prečvrsto v njem ukoreninjena.

»Pomirite se!« mu je prigovarjal zdravnik. »Vi ste še trudni in preveč zbegani.«

Jurij se je zalotil, kako binglja neprestano z rokami. Saj je tako delal skozi leta in skoro ni mogel drugače. Trudil se je, da bi držal roke mirno, da bi gledal na častnike s pokojnimi očmi Jurija Du Preja, da bi čeljust ne visela več po strani in bi mu iz ust ne šla vedno slina, a to je bil zanj strašen napor.

Dva dni so ga pustili na miru, da počiva, in se spet vrnil in nadaljevali izpraševanje.

NA OPERACIJSKI MIZI

Nato so ga prepeljali v malo, prijazno bolnico angleških letalcev v bližini mesteca Maidenhead.

Odstraniti so morali veliko množino tkiva, ki mu ga je ožgala žveplena kislina, in nadomestili z novo kožo. Zdravniki za ustne

bolezni so mu izruli vse gornje zobovje. Spodnji dlesni in kosti je bila vrela voda hudo prizadela. Nastalo je vnetje, ki je le polagoma nazadovalo.

Nato so odstranili zmečkani hrustanec in zlomljene koščice iz nosa. Poskusili so tudi očistiti in izlečiti Jurijev goltanec in njegova dihalna. Opozorili so ga pa, da se bo moral po nekaj mesecih podvreči novi operaciji, ako hoče popolnoma ozdraveti.

Med operacijami je sedel poleg Jurija zdravnik za duševne bolezni. Psihiater mu je prigovarjal, naj pove, kaj se godi v njegovi duši.

»Duševno sem čvrst kakor vedno!« je odvrnil Jurij.

»Seveda!« je pripomnil izkušeni zdravnik, ki je edini opazil v Jurijevem glasu bolešno razdraženost. »Vse, kar morate sedaj narediti,« je dodal, »je naslednje: pozabiti morate, da ste Peter Fouchette, in si držati pred očmi, da ste zopet Jurij Du Pre. Iz polovice vaših besed bi človek sklepal,« je dodal, »da ste še vedno Peter Fouchette.«

»Kaj res govorim kakor Peter Fouchette?« se je spraševal Jurij. »In zakaj ne bi?«

Na Petra Fouchetta je mislil kakor na draga prijatelja. Gestapovci so naredili vse, kar je bilo v njihovi moči, da bi padel iz Petrove vloge, a se jim ni posrečilo. »Da ni bilo Petra Fouchetta,« je zaključil, »bi jaz ne bil danes živ!«

(Nadaljevanje prihodnjic)

Ne bodi maščevalen in zamerljiv proti sinovom svojega ljudstva

(3 Moj 19, 18)

VZGOJNI KOTIČEK

GOSPA KLARA V GOSTILNI

Gospo Klaro že poznamo. Nihče od nas več ne dvomi, da je »fina« gospa. Oblečena je po zadnji modi in je sploh v vseh ozirih sodobna dama.

Z gospodinjstvom se ne ukvarja posebno rada, zato hodi s hčerka večerjat v gostilno. Tako so nekega dne po prijetnem kopanju odšle v znano gostilno. Ker so bile vse mize zasedene, so brez besed prisledle k mizi, kjer so sedeli trije gospodje.

Gospa Klara je vzela iz torbice glavnik in zrcalce in si popravila svojo lepo frizuro. Isto sta napravili tudi njeni hčerki. Medtem pa so na vse grlo klicale prezaposlenega natakarja. Ves upehan je pritekel k mizi in se opravičeval. Našteval je razna pripravljena jedila, a gospa Klara se ni mogla odločiti ne za to ne za ono. Po daljšem posvetovanju z nestrpnim natakarjem so naročile juho, teletčo pečenko in prikuho. Skrbno so si ogledale vse prisotne goste in tudi pokritizirale tega in onega. Niso se pa zavedale, da so prav one vzbujale največjo pozornost.

Pričele so z juho. Najprej so jo povohale, kakor se spodobi, nato pa pričele srebat in pihati v vsako žlico vroče tekočine. Gospa Klara je pri tem sopla ko kovaški meh. Ker ji je med napornim delom postalo vroče, si je pričela s prtičem brisati pot z obraza. Zakaj pa ne, saj so prav tako uporabljali prtiček tudi prisotni gospodje.

Se več opravila so imele dame s slatno pečenko in z okusno prikuho. Angleški način ravnanja s priborom je gospa Klara že davno opustila, če ga je sploh kdaj znala. Z desnico je krčevito objela vilice, levice pa je trpinčila z nožem. Vse meso je najprej razrezala na drobne koščke in ga dala na prikuho. Iz košarice je vzela košček kruha, seveda šele potem, ko je vsega pretipala.

V usta je nosila jed z vilicami in z nožem, kakor je pač nanese, vmes pa cmokala, da jo je bilo veselje poslušati. Podobno sta jedli tudi hčerki. To je bilo ropotanja in zabave pri mizi!

Nazadnje je gospa Klara prijela z golimi rokami kost in jo primerno ogledala. Se enkrat si je s prtičem obrisala potno čelo in mastna usta in večerja je bila končana.

O tem, koliko so dame popile in kako so polile prt, pa raje molčim. Sicer se pa tudi ne spodobi, da bi prav vse izdal, kar sem videl. Samo to naj še povem, da so si po jedi dame temeljito očistile zobe, zobotrebce pa za spomin dele v torbico.

Kakor so prišle, tako so odšle. Nikogar niso pozdravile, ampak so ponosno stopale iz gostilne, češ, takih imenitnih gostov ne vidijo vsak dan.

Sami presodite, ali je bilo obnašanje gospe Klare in njenih hčerk v gostilni pravilno ali ne.

Kanalska dolina - Beneška Slovenija

ČEDAD

Veliko začudenje je vzbudila vest, da je vlada imenovala grmškega župana g. Pavletiča za viteza oz. kavalirja. Mož se sicer dobro razume na kmetijska dela, toda drugih zaslug nima, če izvzamemo to, da zna pohlevo ubogati podjetnega občinskega tajnika.

Pred nedavnim je bila pri Klodiču radijska skupina, da bi posnela na trak razne pesmi. Ljudje so morali peti le furlanske popevke. Župan Pavletič je prebral kratko razpravo o zgodovini grmške občine, kjer je dokazoval, da je vse naše prebivalstvo italijanskega pokolenja. Zgodilo se pa je, da se mu je med branjem spotaknilo in ni mogel nadaljevati. Začel je stokati, toda ni šlo naprej na noben način. Končno se je opogumil, jezo pogledal okrog sebe in zarenčal v domačem jeziku na blizu stoječega tajnika: »Hudič! Kako si zapisu, da se ne more brat?« Na mah je torej izginilo vse italijanstvo.

TRINKO JIM ŠE NE DA MIRU

V čedadski kavarni nam je prijatelj pokazal list »Tribuna libera dei socialisti democratici friulani«. Na drugi strani smo brali: »Lo scandalo di una manifestazione titina«. Da bi dokazali, da je bil pogreb pok. Trinka žalitev teh »italianissime vallie«, so ponatisnili letak, v katerem so ljudstvo hujskali proti domači duhovščini, češ da je organizirala in se udeležila »pogrebne škandalu«. O letaku smo že govorili. Sedaj že težko pričakujemo, kdaj bomo v »Messaggeru« brali protest »sindakov« (županov) proti trčmunškemu »škandalu«. Govorijo, da že nosijo protest od župana do župana, da ga podpisajo!

DREKA

Naša občina je majhna; z vsemi vasicami šteje le 1250 duš. Poleg tega je zelo revna, čeprav ima tri mlekarne. Mleka imamo pa le od 4 do 500 kg dnevno, zato so dohodki majhni, stroški pa veliki. Tu pa tam proramemo še kako živino in to je vse. Se krompirja ne pridelamo dovolj za prehrano. Naši ljudje se morajo seliti. V inozemstvu jih je sedaj približno 270, in sicer nad 150 v Belgiji, 20 v Kanadi, 40 v Švici, v Londonu je kakih 15 deklet, ostali so raztreseni po vsem svetu.

Za veliki šmaren, 15. avgusta, so nas mnogi izseljenci obiskali. Domačini so bili zelo zadovoljni, da so videli svoje, ki morajo v tujini trdo delati, da preživijo svoje družine.

Že dolgo nam obljubljajo, da bodo zgradili cesto iz vasi Trinko v Trušnje; z delom pa niso še začeli. Vlada bi morala videti siromaštvo ljudstva. Ali naj se res vse izseli?

V Pačjuku so odprli nov poštni urad, ki je bil zelo potreben. Pri šentlenartskem uradu so namestili še enega pismonošo. Seveda so novi uslužbenci iz Furlanije, medtem ko si domačini morajo poiskati kruha v Belgijskih rovih!

NOVO NASILJE V BENEŠKI SLOVENIJI

V zadnji številki smo poročali o brezobzirnem ravnanju financarjev z državljani slovenske krvi v Matajurju. Danes moramo na žalost poročati o novem nasilju nad beneškimi Slovenci v Topolovem, ki so ga zopet zagrešili financarji. Žrtve nasilja so mladi ljudje, le eden izmed nesrečnikov je star 40 let. Ker se je tudi ta primer zgodil na veseli

zabavi, smemo trditi, da bi se to ne moglo zgoditi, če bi imeli državni organi le malo uvidevnosti. Imamo vtis, da gre za premišljeno preganjanje našega življa. Čas je že, da napravi ministrski predsednik in notranji minister Scelba red in preganjanje v kali zatre. Vsako narodno preganjanje je rodilo vedno težke posledice!

ŠEMPETER SLOVENOV

Zelo nas zanima, kdo bo novi dekan. Čeprav tega ne vemo, sumimo, da ga v Vidmu že poznajo, kljub temu da so za 24. avgust razpisali izpite za to mesto. Med prijavitelji je baje tudi nekaj slovenskih duhovnikov. Poleg strogo versko-cerkvenih vprašanj bi moral biti glavni predmet izpita jezik ljudstva ob Nadižli!

Žabnice

Vsem tistim, ki se zanimajo za petje in glasbo, sporočamo, da bodo naše nove orgle, ki nas bodo stale preko tri milijone lir, prvi slovesno zapele na žabniški »žegen«, t. j. 29. t. m. Upajmo, da ne pride kaj vmes in da nam tudi vreme, ki se je končno najbrž ustalilo, ne bo nagajalo. Saj je najvišje vrhove že pokrila sneg in je temperatura občutno padla.

UKVE

Cerkvena ura, ki je po zaslugi našega cerkovnika vedno dobro tekla, stoji že dalj časa. Ne vemo, kje tiči vzrok. Zdi se nam pa, da se občinska uprava premalo briga za ukrajansko uro, medtem ko so kupili za Naborjet, kjer je sedež občine, kar električno cerkveno uro, ki je stala okoli tri četrt milijona, čeprav je Naborjet brezpomembno prometno in gospodarsko središče. To je spoznala preteklo pomlad tudi železniška uprava, ko je ukinila na tamkajšnji postaji kar dva osebna vlaka. Zgleda, da bi morali Ukrajani prednjačiti samo pri plačevanju davkov.

Spomini iz starega Trsta

ZADNJI DNEVI VESELJA

Po teh sprejemih je sledil zadnji del cesarju na čast prirejenih veselje in tudi — hriševskega navdušenja. Predzadnji dan je mesto priredilo veliko regato na morju. Z okrašenih ladij so grmele bombarde. Vmes se je pa zibala cesarska galeja, vsa prekrita z damastom; s posebne kristalne verande je Leopold smehljal se užíval lepi prizor. Toda veličanstvo se je baje kmalu utrudilo na zibajočih se valovih in je krenilo v pristan in k večerji. Sprevod po morju se je pa še nadaljeval. Posebno lepo je bilo zvečer, ker so bile vse ladje razsvetljene in so spuščali umetne ognje. Nekaj lepega sta bila dva velika simbolična kipa, ki sta predstavljala kar na morju bajeslovna heroja Herkula in Atlanta, ki držita na plečih zemeljsko oblo. Zvečer sta zažarela v stoterih umetnih lučkah. Cesar je z dopadenjem gledal skozi okna škofijske palače ta lepi nočni prizor.

Prišel je zadnji, osmi dan Leopoldovega bivanja v Trstu. Že zgodaj zjutraj se je meščanstvo z zastopniki zbralo pri mestnih vratih Riborgo, koder je cesar s spremstvom odhajal proti Lipici. Pri vratih so bili zadnji pozdravi. »Tu so,« tako končuje kronika, »v besedah in solzah, ki so branile glasu na dan, globoko pozdravili vzvišeno veličanstvo, katero je bilo s tem tako zadovoljno, da je da-

lo vsem, tudi najnižjim, roko v poljub.«

Tako je končal ta cesarski obisk, o katerem so si še dolga leta potem pravili in tudi knjige o njem tiskali.

XIII

Z veselicami in razkazovanjem svojega veličanstva so hoteli Habsburžani in Benečani spraviti Trst podse. Ve se pa, da, kdor gospodarsko pomaga in da svoboščine, tja se ljudje nagnejo. Na prazne besede ljudje niso dali že takrat nič, še manj pa danes.

Zatorej so habsburški vladarji začeli Trst ekonomsko dvigati; seveda ne iz strašanske ljubezni do lepih tržaških »mul«, pač pa v splošnem duhu tedanje prosvetljenko-absolutistične dobe, da je treba podložniku gospodarsko pomagati, pa boš iztisnil iz njega več davkov. Nauk je prav živinsko-dohatarski: več otave kravi, več mleka v golidi!

VINOGRAD, SOLINE — TEBE REDE!

Naš prvi pesnik Vodnik je je zaokrožil, da ruda, kupčija redi slovensko zemljo. O Trstu in njegovi okolici je pa treba reči, da so temelji njegovega gospodarstva do Karla VI. in Marije Terezije: vino, olje in sol. Slišali ste že, kako so za časa neprestanih vojn rezali trte in oljke. S to lumparijo so hoteli zadeti nasprotnika v živo. Drugi poglavitni

vir dohodkov je pa bila sol, ki so jo tovorili v severne kraje. Še danes so ob istrski obali soline. V starih časih so jih tržaški meščani imeli kar okoli mesta. Največje so bile v Žavljah. Zaradi njih je večkrat tekla kri z Benečani. Večje soline so se raztezale tudi tam, kjer je danes Tergesteo in gledališče. Sol so pridobivali iz morja tudi ob ulici Valdirivo. Vsi ti okraji, kjer se je v poznejših stoletjih razvilo novo mesto, so dobili ime »Borgo delle Saline«. Cesarski odloki so podpirali tržaške solarne in ovirali tranzit ali prehod iz istrsko-benečanskih solin. Se še spominjate bojov ob »prekleti cesti« za prosto pot soli?

Eno je pa čudno, da se namreč v Trstu ni razvilo svilarstvo kot v drugih južnih mestih. Iz starih mestnih »statutov« zvedemo, da so v okolici rastle tudi murve. Gojiti svilode in presti svilo pa je bilo od 14. stoletja dalje prepovedano. Najbrž zato, da se ne bi razpaslo razkošje. Pa saj veste, da, kar je prepovedano, najbolj miče. V starih dokumentih beremo, da so v 15. stoletju prodajali v Trstu en brač svilne tkanine po štiri dukate. To je silno drago! Pravijo, da so bogati Tržičani kljub temu imeli iz svile celo »lintermelle« (iz linteum — platno; »čisti« tržaški Slovenci pravijo še danes prevleki vzglavja »intimella«). Torej svilarstvo, ki bi bilo lahko postalo četrti temelj mestnega gospodarstva, se ni smelo razviti. Šele leta 1736 je cesar Karl VI. izdal dovoljenje, da je neki Vid

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Slovenska knjiga na svetovni knjižni polici

Bistveni del kulture kakega naroda je njegovo slovstvo. Po njem najprej sami duhovno rastemo, po njem pa tudi tujci spoznajo nas, našo zemljo in preteklost. Kdor pozna slovensko slovstvo, da ni revno. Prav nasprotno. S PREŠERNOM se pravzaprav pričnemo; njegova pesem stoji na početku. V času največjega narodnega zatiranja je oznanjal evangelij svobode: »Da rojak prost bo vsak, ne vrag, le sosed bo mejak!« Za Prešernom je šel SIMON JENKO, pevec naše narodne himne in mnogih drugih narodobudnih pesmi, med njimi one tako priljubljene »Buči, buči, morje Adrijsko«. Potem je prekvasilo slovenski narod delc treh velikanov: LEVSTIKA, STRITARJA in JURČICA. Iz njih, zlasti iz Stritarja, je pognala pesem Goriškega slavčka, GREGORČICA, na Stajerskem pa našega največjega epika ASKERCA. Ob prelomu stoletja imamo nato štiriposredno deteljo MURNA, KETTEJA, ZUPANČICA in CANKARJA, ki so dvignili slovensko besedo najvišje za Prešernom. In končno je treba v isto vrsto prvih pevcov uvrstiti še našega SREČKA KOSOVELA. To je nekaj imen, res izbranih, ki so v naši slovstveni zgodovini velika in pomembna, stebri, na katerih sloni naše sedanje narodno življenje.



Josip Jurčič, dramatik in prvi slovenski romanopisec

KAJ PA OD TEGA POZNAJO TUJCI?

Lahko rečemo, da so izven mej naše domovine prodrli že vsa navedena imena. Pa ne morda le v literarnih pregledih naštet, ampak skupaj s prevodi njihovih del. Prešerna in Cankarja, ki sta osrednji osebnosti našega slovstva, poznajo na pr. Italijani, Nemci, Francozi, Španci, Angleži, da ne govorimo o slovanskih narodih, ki razvoj našega slovstva z zanimanjem spremljajo že več desetletij. A pesem je pač pesem, ki je najboljši prevajalec v vsej lepoti izvirnika ne more presaditi v tuj jezik. In tudi Cankarjeva proza je pesem, ki poje samo ali vsaj najbolj le slovenski; zato je enako s Prešernovo pesmijo do neke mere neprevedljiva. To se pravi: tujcu ne bo nikdar nudila tiste lepote, ki jo prinaša nam; zato ni pričakovati, da bi Prešernova ali Cankarjeva dela osvajała svet.

CUDNE SO USODE SLOVSTVENIH DEL

Res, čudne so usode slovstvenih del. Prav to poteka 90 let, odkar je izšel literarni prvenec Josipa Jurčiča »Jurij Kozjak«, slovenski janičar, zgodba o slovenskem dečku, ki ga na Turškem vzgoje v janičarja, da pride čez leta z vojsko nad rodne kraje, a tu najde očeta in dom. Bilo je leta 1864, ko je Mohorjeva družba izdala v Slovenskih večernicah to prvo daljšo povest sedmošolca Jurčiča, ki je tedaj sedel še v šolskih klopih. Jurčič si je zgodbo izmislil sam, podprle pa so mu jo dedove pripovedke o turških napadih, zgodovina bližnjega stiškega samostana in Valvazorjeva zgodovina. Postavil jo je v domače okolje, jo napolnil z živimi ljudmi in pristno ljudsko govorico. Jurčičeva povest res ni dograjena, njeni značaji niso dodelani in ima sploh značilne hibe literarnega prvenca. Ima pa druge prednosti, zaradi katerih je delo še danes živo.

Nenavaden uspeh je doživel »Jurij Kozjak« že prav ob izidu. Vsa Dolenjska je govorila tedaj o bratih Petru in Marku Kozjaku, ugrabljenem in Turkom prodanem Juriju, o ciganu Samolu, Turkih in junaških branilcih stiškega samostana. O župniku Hinku v Stični pravijo, da je kar tri nedelje zapovrstjo pri krščanskem nauku pridigal samo o tej povesti, ljudje iz vse okolice pa so vrel v cerkev in se trgali za knjigo.

»JURIJ KOZJAK« V 13 JEZIKIH

Če s stališča naše slovstvene zgodovine danes presojamo to povest, moramo priznati, da »Jurij Kozjak« kot Jurčičev prvenec pomeni sicer dober

literarni začetek dvajsetletnega fanta brez večjih razgledov, da pa te povesti še daleč ni mogoče imeti za najboljše, kar je dal kasneje Jurčič zlasti pa ne, s čimer se danes ponaša slovensko slovstvo. In vendar je »Jurij Kozjak« delo, ki ga iz našega slovstva svet najbolj pozna. Imamo ga prevedenega že v 13 jezikih, po vsem svetu. Najprej je leta 1936 izšel v francoščini, pred desetimi leti v hrvaščini, nato pa kar po vrsti v italijanščini, španščini, nemščini, litvanščini, kitajščini, japonščini, nizozemščini, češčini, madžarščini in lanskoleto v Kanadi tudi v angleščini. Glavno zaslugu za to svetovno popularizacijo Jurčičeve povesti ima dr. Ferdinand Kolednik, slovenski duhovnik, prav misijonar slovenske misli po vseh svetovnih kontinentih.

KAJ VIDI SVET V »JURIJU KOZJAKU«?

Dr. Koledniku velja »Jurij Kozjak« za eno najznačilnejših slovenskih slovstvenih del, ki je v njem izraženih dvoje zgodovinskih dejstev: globoka slovenska vernost in poslanstvo, ki ga je v stoletjih turških napadov opravljal naš narod kot predstraža krščanskega sveta. To dvoje po njegovem mnenju — ne glede na umetniško dovršenost — najlepše predstavlja slovenski narod v svetu.

In res mora imeti za tujca dokajšen čar in romantiko dramatična zgodba o janičarju, ki jo Kolednik vedno znova opremlja z literarno-zgodovinskimi uvodi, v katerih podčrtuje zgodovinski pomen trpljenja slovenskega ljudstva na svoji zemlji v stoletjih najtrše borbe med krščanstvom in mohamedanstvom.

In tudi če bi se zdelo tako Kolednikovo gledanje ozko in nepravilno ostalemu slovenskemu slovu, moramo priznati, da s tem svojim popularizacijskim poslanstvom opravlja izredno pomembno delo. Že samo dejstvo, da je v tem kratkem desetletju po vojni prevedel Jurčičevo povest v več kot 10 svetovnih jezikov, pomeni dragocen prispevek k razširitvi in poglabitvi vsega, kar svet že ve o nas in naši preteklosti.

I. S.

Iz najnovejše knjige msgr. Jakoba Ukmarja

Pred kratkim je izšla v Trstu knjiga dr. Jakoba Ukmarja Zadnja večerja, v kateri je zbral 20 svojih pomembnih govorov, v drugem delu pa osvetlil vrsto versko-moralnih vprašanj, med njimi tudi taka, ki so zelo aktualna za naše čase in razmere. Oceno knjige bomo objavili pozneje.

CERKEV IN NARODNA ENAKOPRAVNOST

»Nobenega« — piše dr. Ukmar — »ne smemo izključiti iz krščanske ljubezni, niti človeka drugega jezika ali naroda. Veliko so zagrešili in veliko greše tako imenovani katoliški kristjani, ki skušajo oropati sodržavljanke drugega jezika tudi najbolj naravnih pravic do udejstvovanja in razvoja v lastnem jeziku in v lastni kulturi. Nekateri so v svoji strasti in zaslepljenosti zašli tako daleč, da niso drugorodcem privoščili ne javne molitve, ne božje besede, ne svetih zakramentov, če se ne odpovedo svojemu jeziku in se ne »asimilirajo« (prilagodijo) jeziku vladajočega naroda. Koliko je Kristusova Cerkev izgubila na svojem ugledu, se ne da dopovedati. Saj so mnogi tiste nacionalistične zablode istovetili z naukom in navodili cerkvenih oblasti.«

»Če socialne krivice« — nadaljuje dr. Ukmar — »povzročajo huda trenja v državi in nevarne napetosti med narodi in državami, tiči gotovo nič manjša nevarnost krvavih obračunov prav v krivicah, ki se gode narodnim manjšinam. Da se take krivice dogajajo med krščanskimi narodi in da kažejo včasih ljudje drugega svetovnega nazoru več smisla za pravično sožitje različnih narodov nego tako imenovani krščanski politiki, je to za nas seveda še toliko večja sramota. Zato pa, kakor je najvišja cerkvena oblast v zamotanih socialnih problemih spregovorila odločilno besedo v velikih socialnih okrožnicah, tako pričakujemo od

iste strani odločilno besedo proti sramotnemu narodnemu in jezikovnemu preganjanju in zatiranju. Če bo taka beseda izšla in če jo bodo krščanski narodi vsaj toliko upoštevali, kakor so upoštevali okrožnici Rerum novarum in Quadragesimo anno, bo to ublažilo mednarodne napetosti in veliko pripomoglo do bolj trajnega miru.«

Zelo dobro bi bilo, da bi te besede msgr. dr. Jakoba Ukmarja prečitali in vestno premislili tudi voditelji Italijanske krščanske demokracije, posebno pa še oni njihovi ljudje, ki so odgovorni za usodo naših bratov v Beneški Sloveniji.

NALOGE KRŠČANSKIH POLITIKOV

»Rekel sem,« poudarja dr. Ukmar, »da ne smemo iz krščanske ljubezni izključiti niti človeka drugačne politične usmerjenosti. Taki smo pač ljudje, da ima vsaka glava svojo pamet, ki je včasih tudi nespamet. Kdo naj spravi ljudi na isto miselnost? Se v največjih in najvažnejših vprašanjih, kakor so verske in moralne zadeve, od katerih je odvisen naš časi in večni blagor, še v teh rečeh gremo narazen. Kaj šele v politiki!«

»Zdrava politika meri na javni blagor države (polis) in naroda. Vsi politični ljudje bi morali delati izključno na to, da bo vladal v državi pravi red in mir ter da se z moralnim življenjem, s socialno pravico ter s pravo znanostjo dvigne kultura in splošno blagostanje državljanz. Pa vzemimo, da bi bili vsi politiki res pošteno usmerjeni na javni blagor, bi se vendar ne strinjali med seboj, ko gre za vprašanje, po kateri poti naj se doseže javni blagor v tej ali oni zadevi. Zakaj bi se ne strinjali? Ze zato ne, ker so različnega svetovnega naziranja. Eni n. pr. so za versko vzgojo mladine, drugi za laične ali brezverske šole; eni za pravo prostost Cerkev, drugi za sušnje Cerkev pod državno kontrolo; eni za osebno lastninsko pravico, drugi za kolektivno državno gospodarstvo.«

»Samo po sebi umevno, da krščanski politik, če je res tak, ne more sodelovati s političnimi strujami, ki so protikrščansko usmerjene. Vendar bo tudi v tem primeru velevala krščanska ljubezen, da ne sovraži in s stvarnimi dokazi pobija zmote in kar le možno prizanaša ljudem, ki so v zmoti. Možno je tudi, da se politični voditelji teh tako nasprotnih struj v kakem posameznem primeru in iz tehtnih razlogov dogovore za skupen nastop v neki važni zadevi. Tak sporazum ali kompromis mora biti jasno opredeljen, da lahko vsi vidijo, da ne gre za načelno popuščanje, ampak samo za tokratno skupno glasovanje v važni zadevi, ki bi sicer propadla.«

SLOVENSKA PROSVETA V TRSTU vabi na SLOVENSKI TABOR

ki bo v nedeljo, dne 22. avgusta ob 16. uri na Opčinah na vrtu sredi vasi (na nekdanjem tramvajskem zemljišču).

Na taboru bo nastopilo več PEVSKIH ZBOROV in pevskih skupin: goriški pevski zbor pod vodstvom prof. Fileja, mešani pevski zbor iz Rupe pod vodstvom Nika Pavletiča, Mačkovljanski pevski zbor pod vodstvom Dušana Jakomina, Rojanski »Metuljčka« s spremljavo harmonike prof. Marija Sancina, baritonist prof. Marijan Kos.

PESNIKI s Koroške, Goriške in s Tržaškega bo-

da brali iz svojih del.

BESEDO ROJAKOM bo spregovoril priljubljeni govornik mons. dr. Jakob Ukmar.

Domovinsko dramatsko sliko »DOMOVINA-MATI« pa bodo izvajali fantje in dekleta iz Doline. Sodeluje dekliški pevski zbor s Skednja in prof. Marija Sancin s harmoniko. Po kulturnem programu je na vrsti družabni del v senci kostanjev pri dobri kapljici in prigrizku, ob pesmi in glasbi.

Vstopnice dobite v predprodaji v trgovini Lupša in na Opčinah v nedeljo ves dan.

GOSPODARSTVO

ZRAČITE HLEVE!

Kaj bi rekel, če bi te kdo za ves dan zaprl v smrdljiv hlev? In če bi ostal zaprt v takem hlevu dneve, tedne in mesece? Gotovo bi izginila zdrava rdečica s tvojih lic, postal bi jetičen in ne bi bil za nobeno delo.

Ali ni tudi živina živo bitje, ki potrebuje kot človek zdravega zraka? Kaj misliš, da je živini prijetno bivati v smradu, ker je že nanj navajena? Če bi živina ne bila priklenjena, bi si sama poiskala svežega zraka, če bi pa imela dar govora, bi sprožila proti tebi bridko obtožbo.

Ce hočeš imeti zdravo živino, če hočeš, da ti bo koristila, potem naj bo hlev čimveč časa odprt, če mogoče tudi ves dan.

In muhe v hlevu? Teh pa ne bi smel obiti. Kot je skrajno zanikrna gospodinja, ki ima pri današnjih sredstvih (pomisli na DDT) v stanovanju še vedno bolhe, stenice in kuhinjske ščurke, tako je zanikrn tudi živinorejec, ki ima v hlevu, in sploh okoli svojega poslopja, muhe. Enkratno poskropljenje notranjosti hleva s škropivom »neocid 99« onemogoči za cele tedne vsako muho. Živina, ki mora otepati muh, troši energijo za nekoristno delo, namesto da bi jo spremenila v mleko ali meso.

Pa smrad v hlevu? Prihaja iz iztrebkov in ker se seč spreminja v amonijak. Skrbni živinorejec bo iztrebke odstranil, tvorbo amonijaka pa bo preprečil z raztresanjem apnenega prahu ali še bolj z raztresanjem sadre (gips, gesso agricolo) po hlevu.

STARA PESEM

Star pregovor pravi: Če hočeš, da bo zemlja obilno rodila, jo moraš obilno gnojiti. Za to pa potrebuješ mnogo gnoj. Gnoj daje živina in če je malo živine, dobimo malo gnoj. Več živine pa lahko redimo, če imamo dovolj krme.

Skrbeti moramo torej, da bomo imeli dovolj krme. Kakšni so tvoji letošnji računi s krmo? Ali boš lahko kako živinčce kupil, vzredil, ali ga boš moral celo prodati?

Se je čas, da zvečaš zalogo krme: še lahko seješ krmno repo in tudi zgodnje vrste koruze za pičnik. Med koruzo lahko primešaš nekoliko grahonice. Misliš sejati deteljo inkarnatko ali rusko travo (laška detelja)? Konec aprila in v začetku maja, ko bodo seniki že precej prazni, ti bo dala inkarnatka obilo prvovrstne krme, njivo pa boš mogel še vedno pravočasno preorati za koruzo in fižol.

ČEBULA IN KROMPIR

ne bosta oz. bosta kalila mnogo pozneje, če ju poskropimo z raztopino MH, kot se bo to sredstvo imenovalo v trgovini in se bo prodajalo v prahu. Za 100 litrov škropiva bo potrebno raztopiti 80 gramov MH. Škropiti pa bo treba 14 dni prej, ko ju vzamemo iz zemlje. Za ha površine (10.000 kv. m) bo šlo 250 litrov škropiva.

JALOVO KORUZO

imenujemo koruzna stebila, ki niso pognala klasa. Tako koruzo bi moral odstraniti z njive, brz ko spoznaš, da klasa ne bo. Jalovost se namreč podeduje. Cvetni prah moškega cveta (zastavica na jalovem stebelu — metlica) pade na ženske cvetne dele (lasje) in jih

oplodi. Če bi drugo leto porabili za seme zrnje takega klasa, bi naraslo število jalovih stebel. K sreči pa pride na ženske cvetne dele cvetni prah mnogih metlic in zato se jalovost tako hitro ne širi.

Škodo povzroča jalovo steblo s tem, da izrablja rodovitnost zemlje in je v napotje zdravemu delu posevka, vtem ko žival zelo rada požre svežo koruzno slamo.

GOBAVOST NA KORUZI

imenujemo tudi »koruzno bulasto sneta«. Na steblih, listih, metlicah in tudi na klasih (storžih, latih) opazimo večkrat bule, ki so marsikdaj debelejšje od človeške pesti.

Bulasta koruzna stebila bi morali odstraniti z njive in sežgati, preden počni kožica na bulah. Ko se namreč kožica razpoči, se usuje iz bule črnkast prah, ki ga veter raznese. Ta prah pa je seme (troši) za nova okuženja.

KMETIJSKO NADZORNIŠTVO V TRSTU JAVLJA.

da bo delilo nagrade za dobro rejo plemenskih telic. Nagrade bodo deležni rejci telic, katere dosežejo v obdobju junij—november starost 3 mesecev. Telice morajo biti od odbranih krav.

Kdor hoče prejeti nagrado, mora, ko je tele že staro 3 mesece, predložiti neoklikovano prošnjo Kmetijskemu nadzorništvu v Trstu. V njej naj navede dan rojstva, številko s kovinaste plošče na uhlju telice in ostale podatke.

Posebna komisija bo po pregledu dodelila največ do 10.000 lir nagrade.

IZLET KMETOVALCEV

Kmetijsko nadzorništvo v Trstu priredi 7. septembra izlet v pokrajini Bologna in Forlì. Ogledali si bomo važne kmetijske in živinorejske naprave in zglede mala posestva, ki predvsem zanimajo našega posestnika. Dobil bo pobude, da lahko izpopolni svoje gospodarstvo. Kmetje si bodo ogledali tudi vrtnarstvo v okolici Riminija ter obenem obiskali republiko S. Marino.

Izlet bo trajal 4 dni. Vožnja z avtobusom je brezplačna. Kdor se misli udeležiti, dobi pojasnila na Področnem kmetijskem nadzorništvu — Ulica Ghega 6-I, tel. 38673. Vpisovanje se zaključuje konec meseca, če bo še prostora na razpolago.

Sportni pregled

KOLESARSTVO

Kolesarska dirka ali bolje rečeno »Kolesarski turizem« se je končala v soboto 14. t. m. na velodromu v Zuerichu, kamor je prispela po počasni in nezanimivi vožnji.

Ta vrste dirk postajajo vedno bolj močna gospodarska podjetja, ki lahko marsikoga čez noč obogate. Glavni favorit na startu Coppi je sicer dosegel nekaj, ali Coppi ni več tisti, ki je bil. Tudi njemu sile pojemajo.

Prvih pet mest so zasedli Italijani: Fornara, Coletto, Astrua, Monti in Coppi, ki so obenem že izbrani za svetovno kolesarsko prvenstvo, ki bo v Solingenu v Nemčiji. Prvi Švicar je zasedel šele 6. mesto. V končni oceni za veliko gorsko nagrado je zmagal Coppi s 40 točkami, t. j. 37 pred Astruo, 32 pred Hollensteinom.

NOGOMET

S 15. avgustom so v Italiji zaključili nogometni trg. Posli so bili zelo številni in v gotovih primerih seveda tudi zelo donosni. Značilno za letošnje nakupovanje igralcev je, da smejo posamezne družbe kupiti le enega tujega igralca.

Domača Triestina je letos močno posegla v svojo blagajno in kupila štiri nove igralce. Novi igralci so: vratar Soldan, krilec Nay in Toso ter napadalec Jensen.

Nespametno dela in bolezen samo širi, kdor bule održe in jih pusti na njivi ali kdor jih nese domov in vrže na gnojišče. S tem je samo razširil trose, ki se bodo prihodnje leto v večji množini pojavili na njivi. Pravilno ravna samo tisti, ki održe celo steblo, na katerem je bulasta sneta, in vse skupaj zažge.

ZA CEPLJENJE V SPEČE OKO

je sedaj čas. Cepimo: breskve, jablane, hruške, češnje, slive, marelice in še kakšno drugo sadno drevje. Med ostalimi rasilinami pa predvsem vrtnice.

Cepljenje v speče oko je najenostavnejše in, ker je v vsaki vasi več spretnih cepilcev, ne bomo tega cepljenja opisovali. Kdor se zanima, naj se obrne na večjega soseda, ki naj gre neukemu na roko.

Cepič moraš prevezati z gumijastim cepilnim trakcem ali z rafijo, a vez moraš pretrgati, kakor hitro opaziš, da se je cepič prijel. To spoznamo mesec dni po cepljenju po listnem peclju, katerega pustimo pri vsakem cepiču: če se je pecelj posušil in se pri rahlem pritisku odtrga in če je seveda oko še sveže, je bilo cepljenje uspešno. Če pa je pecelj samo ovel in le težko odpade, moremo sklepati, da je tudi ostali cepič ovel in cepljenje je bilo neuspešno.

ZOPER PERONOSPORO TUDI BREZ BAKRA

Odkar se je peronospora pojavila v Evropi (pred kakimi 80 leti) so iskali in še iščejo sredstva, ki bi jo uničila oziroma onemogočila njen razvoj. Da je baker učinkovit, je bilo ugotovljeno že skoraj pri samem začetku in do sedaj je bil baker edino in splošno uporabljeno sredstvo za očuvanje trt pred peronosporo. A baker je drag in v nemirnih vojnih časih ga je težko dobiti, ker je nujno potreben za vojno industrijo.

Na zadnjem mednarodnem »kongresu trte in vina« je bilo podano poročilo, da se je posrečilo najti bakrasto sredstvo, ki onemogoča peronosporo, a žal ga industrija še ne izdeluje po taki ceni, ki bi omogočila nadomestiti baker oziroma modro galico, ki se stoji iz 1 dela bakra in 3 delov žveplene kisline.

Triestina bo letos tako lahko postavila na igrišče močno enajstoročje, ki bo v resnici nudila občinstvu lep športni užitek. Iznebila se je starih igralcev, ki so v prejšnji sezoni le redkokdaj zadovoljili. Rossetti, Trevisan, Soerensen in Ispirc so bili resnično potrebni »pensionarji«.

Novo standard moštvo Triestine bo sledeče: Soldan, Beloni, Valenti, Ganzer, Toso, Nay, Lucentini, Curti, Jensen, Secchi in Petagna.

ALPINIZEM

Slovenski plezalci so dosegli te dni v gorah Mont Blanca velik uspeh. Preplezali so tri vrhove v klasičnih smereh. Plezali so v treh skupinah v plezalnih navezah. V prvi skupini so bili dr. Miha Potočnik, Janez Krusič, Janko Šilar in dr. Andrej Zupančič. Vzpel so se na 4121 m visoki Aiguille Verte. Premagati so morali nad 1000 m visok snežen oziroma leden žleb. Preplezana tura spada po svoji teži in slikovitosti med najlepše plezalne vzpone. Drugi dve skupini (ing. Dolar Daro in Milan Sara, Roman Harlec, Marjan Perko, Vido Vanken, Mitja Kilar, Ciril Debeljak in Rado Kočevar) sta preplezali steno Anguille du Moine (3412 m) oziroma visoki granitni vrh Grepona (3482 m). Lep uspeh slovenskih alpinistov!

TENIS

Na tradicionalnem teniškem turnirju v Viaregiu je že tretjič odnesel lovoriko češki begunec Jaroslav Drobný, ki je v finalni tekmi s Sconeckym dokazal, da spada trenutno med najboljše teniške igralce sveta.

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

Tarzan, sin džungle

št. 13



S strahovitim rjoventjem je planil med samice in mladiče. Tarzan je opazoval to blazno besnenje. Ko se je Tublat zapodil proti Kali, je Tarzan šnil kakor blisk z drevesa in stopil podivjani zveri nasproti.



Tublat je zmagoslavno zatahnil in planil nadenj. Tarzan je zasačil vanj svoj lovski nož. Velikan se je zrušil na tla. Tarzan je stopil sovražniku na vrat, se udarjal po prsih in zagnal divji bojni krik pričujoč rodu.



Zjutraj po »dumdum« je ves rod krenil proti obali. Tublatovo truplo je ostalo nedotaknjeno tam, kjer je bil padel. Pot je bila složno iskanje hrane. A v tem je prišla naproti zvita levinja Sabor.



Opice so se vrešče razbežale po drevju. Tarzan je zagnal stari sovražnici storž v glavo. Porodil se mu je velik načrt. Ubil je divjega Tublata; zdaj je hote! umoriti še njo, staro zvito Saboro.



Na dnu srca mu je utripala od prednikov podedovana želja, da bi pokril svojo nagoto z obleko. V slikah je videl, da so vsi ljudje oblečeni, nasprotno od živali. In tako si je zaželel kožo levinje Saboro.



Tisti dan so se zgodile reči, ki so ga odvrnile od te misli. Nenadoma se je nebo stemnilo. Bliski so švigali iz črnih oblakov in globoko bučanje se je razlegalo preko džungle. Dež je v potokih lil z neba.



V strahu pred dežjem se je opičji rod stisnil pod velikimi drevesi. Tarzanu se je nekaj zasvitalo o koristnosti obleke. Kako toplo bi mu bilo pod težkim Saborinim kožuhom. Znova je premišljeval o svojem načrtu.



Tarzan je zmerom, kadar je poštoval po gozdu, nosil s seboj svoj laso, s katerim je lovil manjše živali. Nazadnje pa je le prišla tista, katero je čakal — levinja Sabor. Vedno bliže se je plazila prav proti Tarzanu.

Skrivnost

D^{RJA} FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

preperele stebre, ki so nosili poslopje, in sledove plime in oseke na zidovih, z blatom pokritih — da sem mogel spoznati, da mi je bila rešitev nemogoča.

Skozi podzemeljsko cev je ta greznica stalno prejemale dotok iz Temze. Po tej cevi bi ob oseki sledilo moje telo onim Masona, Cadbyja in mnogo drugih žrtev. Zarjaveli železni obroči so bili pritrjeni na zidu, ki je bil v zvezi s pogrezujočim se podom — toda najnižji trije so manjkali! Čedalje svetleje je plapolala strašna svetloba — svetloba, ki naj skoraj postane moja grmada. Toda ob njenem svitu sem še nekaj odkril: iz zidu je moel tram le nekaj palcev nad vodno gladino ... tik pod železno lestvo.

»Milost nebeška!« sem zahropel. »Ali bom imel toliko moči?«

Nenadoma se me je lotila nepremagljiva želja, da bi se smejal. Dobro sem vedel, kaj to pomeni, in besno sem se ustavljal temu. Obleka me je tiščala ko železen oklep. Kljub bodočim bolečinam v prsih in bijočim žilam, ki so grozile, da mi počijo, sem si prizadeval prispeti do trama. Počasi sem se mu približeval ... Njegova

senca je črno padala na grgrajoče valove, ki so zdaj rdeli nalik krvavemu ribniku. Nerazločen hrup — oddaljen ropot mi je zamolklo udaril v ušesa. Bil sem že skoraj na koncu svojih sil, vendar pa že v senci trama! Če bi mogel stegniti roko kvišku ...

Rezek krik je jeknil nad menoj: »Petrie! Petrie!« To je moral biti Smithov glas! »Ne oprijemaj se tramu! Za božjo voljo! Ne dotakni se tramu! Še nekaj sekund vztrajaj! Takoj bom pri tebi!« Še nekaj sekund ... Ali je bilo mogoče? Posrečilo se mi je spremeniti svoj položaj, dvigniti bolečo glavo ... in takrat sem doživel najbolj čuden prizor tiste noči:

Nayland Smith je stal na najnižjem obroču ... Držal ga je odurni grbavi Kitajec, ki se je držal tik nad njim.

»Ne morem ga doseči!«

Ko je Smith ves obupan to ugotovil, sem pogledal kvišku in videl, kako se je Kitajec vlekel za kito in kako je ta popuščala! Istočasno je popustila lasulja, na kateri je bila pritrjena, in ogabna rumena krinka ...

»Tu! Tu! Oh, brž, brž! Poskusite ga s tem doseči! Hitro! Hitro!«

Oblak dolgih razpuščenih las je padel okoli vitkih ramen, ko se je postava, ki je to spregovorila, pripognila in ponudila Smithu nenavadno rešilno vrv. Silno osupel sem v postavi spoznal dekle, ki sem ga bil tisti dan zasačil v Cadbyjevi sobi in ki me je zdaj iztrgala smrti. Moje oči so se ustavile v njenih — ki so bile od strahu široko odprte ... zame!

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 18. Kaj pomeni »padlo je 18 mm dežja«, kot se večkrat čita v časopisih ali poroča radio. Koliko dežja pade pri nas in koliko drugod po svetu?

Odgovor. Količino dežja merimo v milimetrih. Pri tem si predstavljamo vodoravno ploščad, na katero dežuje. Seveda mora biti primerno obrobljena, kar naj prepreči odtok padavine. Če čitate, da je padlo 18 mm dežja, pomeni, da je v ploščad nadeževalo 18 mm debelo plast vode. V tem primeru bi bilo na vsakem kvadratnem metru po 18 litrov vode, ker vsak milimeter dežja predstavlja liter deževnice na kv. m. Pri nas pade v teku leta nekaj manj kot 1 m ali 1000 mm dežja, torej skoraj 10 hl na vsak kv. m. V Evropi pade največ dežja ob južni dalmatinski obali pri črnogorskem Baru, kjer ga pade v enem letu tudi 4 metre. Največ dežja pade najbrž v Indiji pod Himalajo, kjer ga pade letno tudi 20 m. Rekli smo »najbrž«, ker nimamo točnih podatkov iz vsega območja reke Amazonas v Južni Ameriki.

Vprašanje št. 19. Komu pripada na celim svetu prvo mesto med pesniki in pisatelji?

Odgovor. Težko je odgovoriti na to vprašanje, ker je skoraj nemogoče primerjati razne evropske pesnike in pisatelje — še lažje pesnike in pisatelje ostalega sveta, posebno pa kitajske in indijske. Med pesniki belih narodov si delijo prvenstvo Nemec Goethe, Italijan Dante in Anglež Shakespeare. Glede pisateljev-romanopiscev je splošno priznано prvenstvo Tolstoj in Dostojevski. In naš France Prešeren? Če bi bilo Slovencev 30 milijonov, bi se drugi narodi bolj zanimali tudi za naše slovstvo in bi bil v tem primeru Prešeren gotovo priznan kot eden redkih vrhov svetovnega slovstva.

Iz Gorice

KUPOVALCI NEPREMIČNIN, POZOR!

Znano je, da so bile doslej pristojbine za nakup nepremičnin zelo visoke, saj so znašale kar 13 odstotkov kupne vrednosti.

Vlada je pred nekaj dnevi sklenila znižati splošno pristojbino na 5 odstotkov, ki seveda naraste z ostalimi stroški za prepis na osem.

Za nepremičnine, ki ne presegajo vrednosti ene milijona, pa znašajo pristojbine z vsemi stroški le dva in pol odstotka.

VESELA VEST ZA VOJNE OSKODOVANCE

Kot smo zvedeli, bo Italija izplačala odškodnino za škodo, ki so jo med drugo svetovno vojno povzročili jugoslovanski partizani vsem italijanskim državljanom. Poslanec Baresi je namreč v tej zadevi posredoval pri zakladnem ministrstvu, kjer so mu odgovorili, da so že dali nalog finančnim intendancam, da tudi to škodo odslej priznajo in izplačajo. Le škodo, ki je nastala v boju samem, ne bodo priznali kot vojno škodo.

Podpisani zobozdravnik Brezigar Rudolf, diplomiran na univerzi v Padovi, javljam, da sprejemam v svojem ambulatoriju, piazza della Vittoria 18/II v Gorici, vsak dan od 9. do 13. in od 15. do 19. ure.

Izjavljam nadalje, da že zdavnaj nimam nobenih slikov z g. Antonom Volpis iz ul. Carducci 15.

**Rudolf Brezigar
zobozdravnik**

RADIO TRST II

Nedelja, 22. avgusta ob: 9.00: Na harmoniko igra Jože Pavlin. 9.30: Vera in naš čas. 9.45: L. M. Škerjanc: Koncertino za klavir in orkester. 13.00: Glasba po željah. 19.00: Novice iz delavskega sveta. 20.30: Gounod: FAUST, opera v 4 dej.

Ponedeljek, 23. avgusta ob: 14.25: Slovenski motivi. 19.00: Mamica pripoveduje. 20.15: L. M. Škerjanc: Drugi del iz kantate »Sonetni venec«. 22.15: Glazunov: Simfonia št. 4.

Torek, 24. avgusta ob: 13.00: Glasba po željah. 20.05: L. M. Škerjanc: 3. del iz kantate »Sonetni venec«. 21.00: Radijski oder — Jules Romains: TRIUMF MEDICINE. 22.30: Nesmrtna melodije.

Sreda, 25. avgusta ob: 13.30: Jugoslovanski motivi. 19.00: Zdravniški vedež. 21.15: Koncert tenorista Dušana Pertota. 22.15: Operni dueti, zbori in kvarteti.

Četrtek, 26. avgusta ob: 14.00: Slovenski motivi. 19.00: Mamičina povestica. 20.05: Vokalni tercet. 21.00: Dramatizirana zgodba — Hawtorne: KAMENITI OBRAZ.

Petek, 27. avgusta ob 13.00: Glasba po željah. 20.05: Zbor Slovenske filharmonije. 21.00: Tržaški kulturni razgledi. 21.45: Čajkovski: Uvertura 1812. 22.00: Književnost in umetnost.

Sobota, 28. avgusta ob 14.00: Vaški kvintet. 17.00: Oddaja za najmlajše — ZGODBA O ZLATI PTICI. KI. 19.00: Pogovor z ženo. 20.05: Operne slike — pojeta sopranistka Ondina Otta in tenorist Dušan Pertot. 22.00: Gershwin: Koncert v F-Duru za klavir in orkester.

TEDENSKI KOLEDARČEK

20. avgusta, petek: Bernard — Zorka
21. avgusta, sobota: Ivana — Mirjana
22. avgusta, nedelja: Hipolit — Ostrivoj
23. avgusta, ponedeljek: Filip — Bogovoljka
24. avgusta, torek: Jernej — Borivoj
25. avgusta, sreda: Ljudovik — Dragorad
26. avgusta, četrtek: Samuel — Perunika

VALUTA — TUJ DENAR

18. avgusta si dobil ož. dal za:

ameriški dolar	622—624	lir
avstrijski šiling	23,50—24,25	lir
100 dinarjev	104—108	lir
100 franc. frankov	1160—1165	lir
funt šterling	1650—1690	lir
pesos	21—24	lir
švicarski frank	145—146	lir
zlato	708—712	lir

Izdaja Konzorcij Novega lista z dovoljenjem A.I.S.
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu
Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477



Princič

KRMIN - CORMONS - TEL. ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje, i t d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

Smithu se je posrečilo, da se je spretno zvil in mi približal lažno kito in z njeno pomočjo sem potem s krčevitim naporom svojih sil mogel pograbit za najnižji obroč. Moja poslednja jasna predstava je bila, da se je strop nad nami zrušil in da je veliki, goreči prečni tram sikajoč ugasnil v vodi. Ob siju plamena sem spoznal na gornjem robu trama, ki sem se ga prej hotel oprijeti, dva bleščeča meča, ki sta bila tam pričvrščena z rezili navzgor...

»Odrezani prsti...« sem še zastokal in se onesvestil.

Kako je Smith napravil, da me je potegnil kvišku, vem prav tako malo, kakor vem, kako smo prišli skozi dim in plamen na prosto. Ko sem se spet zavedel, sem, oprt na prijateljev lakot, sedel na cesti, ko mi je nadzornik Ryman držal čašo na ustnicah. Ostra svetloba mi je jemala vid. Razburjena množica se je gnetla okoli nas, od nekod pa se je stalno približevalo močno bobnenje.

»To so gasilski vozovi,« mi je pojasnil Smith, ki je zapazil moje začudenje. »Shen-Yanova štacuna je vsa v plamenu. Moj strel ob padcu skozi tajno smrtno past je zdrobil gorečo petrolejko.«

»Ali so vsi zunaj?«

»Kolikor vem — da!«

»Fu-Manču?«

Smith je skomignil z rameni: »Nihče ga ni videl. Na zadnji strani hiše pa smo našli vrata...«

»Mar misliš, da je mogoče...«

»Ne, dokler ga ne vidim pred seboj mrtvega, si kaj takega ne mislim.«

Tedaj se mi je vrnil spomin. Majaje sem se dvignil.

»Smith, in kje je ona?«

»Ne vem!«

»Popihala nam jo je, gospod doktor,« se je tu oglasil nadzornik Weymouth, »in sicer v tistem hipu, ko so vozovi z gasilci zavili okoli ogla ozke ulice. Tudi Singapore-Charlieja in nekaj drugih tičev, ker sem pričakoval, vsaj kakega pol ducata ljudi, smo ujeli, nekatere v snu. Toda menim, da jih bomo spet kmalu morali izpustiti. Mr. Smith mi je dejal, da se je dekle obleklo v Kitajca; zato se ji je po vsem videzu posrečilo pobegniti.«

Tedaj sem se spomnil, kako me je Smith s pomočjo kite izvlekel iz vode, in da je kito potem vrgel stran, ko me je sprejel na železni lestvi. Krinko bi bilo dekle lahko obdržalo, za lasuljo pa vem prav gotovo, da je padla v vodo. Potemtakem bi torej njena zakrinkanost kot Kitajec mogla biti zelo nepopolna... Nekoliko ur kasneje, ko sva se s Smithom v avtu odpeljala s prizorišča neštetihih grdihi zločinov, me je prešinila neka misel.

»Smith,« sem vprašal, »ali si imel prejle s seboj kito, ki so jo našli pri Cadbyju?«

»Da, upal sem, da srečam kje njenega lastnika.«

»Ali jo imaš še?«

»Ne, srečal sem lastnika!«

Globoko sem zaril roke v žepe velikega, ohlapnega suknjiča, ki mi ga je bil posodil nadzornik Ryman, in se naslonil v svojem kotu nazaj.

(Nadaljevanje prihodnjic)